

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Foto: Vaxnyckel, © Kurt Adolfsson

Foto: Ängsnycklar, © Kurt Adolfsson

Bevarandeplan för Natura 2000-området Lagmansro källmyr SE0230250

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Syftet är att hejda utrotningen av djur och växter samt att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Utpekandet av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att bevara de utpekade värdena i områdena långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar i vårt land regelbundet cirka 60 av de fåglar som listas i bilaga 1 i fågeldirektivet.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta görs i särskilda bevarandeplaner, men beskrivningen kan också ingå i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen finns en beskrivning av området med bevarandesyfte och bevarandemål för de naturtyper och arter som ska bevaras, och det ska framgå hur skyddet kan bidra till en gynnsam bevarandestatus för naturtyperna och arterna. Även bl.a. hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Bevarandeplanen underlättar förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken genom att den ger viktig information om området till bland annat markägare, myndigheter, exploatörer och naturvårdsförvaltare.

Bevarandeplanen utarbetas och fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Det gäller även för de bevarandeåtgärder och den naturvårdsskötsel som kan krävas för att bevara värdena, i den mån markägare eller andra brukare inte har möjligheten eller skyldigheten via andra lagar eller avtal att göra detta (till exempel miljöersättningar). Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras - den är ett "levande dokument". Det gör det möjligt för alla att bidra med ny kunskap och synpunkter genom att kontakta Länsstyrelsen.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Framtida naturvårdsarbete kan komma att leda till ytterligare ny kunskap som i sin tur kan leda till behov av justeringar av Natura 2000-områdets gränser, naturtyper eller arter. Vid förvaltning och tillståndsprövning är det viktigt att utgå från de befintliga värdena, inte bara de regeringsgodkända, varför det är av vikt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit bli regeringsgodkända ännu.

Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av t.ex. skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. skyddsbeslut för naturreservat. Reglerna enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller i Natura 2000-områden.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller utpekade arter i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön eller utpekade arter i området. Det är påverkan på de naturmiljöer och/eller arter som skyddas i området som är grunden för prövningen oavsett var källan till störningen ligger geografiskt. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Tillståndskravet aktualiseras när en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt, d.v.s. när det finns risk för skada.

Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i Natura 2000-området behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls dock samråd med Skogsstyrelsen istället. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

För verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för naturvårdsskötsel och naturvårdsförvaltning av ett Natura 2000-område, i syfte att långsiktigt bevara de naturtyper och/eller arter som skyddas, krävs inte tillstånd.

Innehållsförteckning

Området, Lagmansro källmyr.....	5
7230 – Rikkärr	9
1013 – Kalkkärrgrynsnäcka, <i>Vertigo geyeri</i>	11
1014 – Smalgrynsnäcka, <i>Vertigo angustior</i>	13
1015 – Otandad grynsnäcka, <i>Vertigo genesii</i>	15
Dokumentation	16
Kartor.....	16

Bevarandeplan för Natura 2000 - området SE0230250 Lagmansro källmyr

Kommun: Mjölby

Områdets totala areal: 0,47 hektar, ny föreslagen areal 3,47 hektar

Markägareförhållande: Privat

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2018-12-19

Regeringsbeslut, historik:

Regeringen föreslår att området är av gemenskapsintresse (pSCI): 2000-07-01

Fastställts som ett område av gemenskapsintresse (SCI): 2005-01-01

Regeringen förklarar området som ett särskilt bevarandeområde (SAC): 2011-03-01

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

7230 – Rikkärr

1013 – Kalkkärrsgrynsnäcka, *Vertigo geyeri*

1014 – Smalgrynsnäcka, *Vertigo angustior*

1015 – Otandad grynsnäcka, *Vertigo genesii*

Området

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som förekommer i området.

Prioriterade bevarandevärden:

Syftet med Natura 2000-området Lagmansro källmyr är att bevara och vidareutveckla naturvärden knutna till samtliga ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet. Särskild prioritet i bevarandearbetet har rikkärr (7230).

Motivering:

Rikkärret har en artrik flora av mossor och kärlväxter. Det är även prioriterat då det hyser tre grynsnäckor som ingår i art- och habitatdirektivet. Skulle rikkärret försvinna eller försämrats kraftigt skulle dessa arter försvinna.

Prioriterade åtgärder:

De prioriterade bevarandeåtgärderna i Lagmansro källmyr är hävd genom slätter (eller bete i framtiden) och röjning av igenväxning.

Beskrivning av området

Ungefär 3,5 km nordväst om Skänninge i den mellersta slättbygden i Östergötland, öster om väg 206 mot Vadstena, ligger gården Lagmansro. Ca 100 meter söder om gården, väl synlig från vägen, är ett kalkkärr beläget. Omgivande marker är till stora delar uppodlade men här finns också en del skogspartier. Lagmansro källmyr består av en sandbädd som översilas av vatten från Midsommarkällan som ligger 100 meter nordost om kärret. Källmyren består av en öppen yta med omgivande lövuppslag. Kalkkärret ligger i ett område som tidigare har betats.

Under 1900-talet odlades den dock upp till åker och dikades kraftigt. Bara det centrala kärret med upprinnorna undgick uppodlingen. Numera brukas inte åkern. Där vattnet rinner upp i det oförstörda kärret finns blekeflakar och det pågår en viss kalktuffbildning.

Kärret hyser en rik och typisk kalkkärrsflora. Dominerande arter är kärrknipprot, axag och näbbstarr men här växer också axag, gräsull, kärrsälting, majviva (*Primula farinosa*, rödlistekategori NT), tätört, vaxnycklar, plattsäv (*Blysmus compressus*, NT), kalkkällmossa (*Philonotis calcarea*, NT), vildlin och klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT).

Karakteristiska snäckor såsom den ovanliga kalkkärrsgrynsnäckan (*Vertigo geyerii*, NT) och smalgrynsnäckan (*Vertigo angustior*) finns i kärret, liksom snäckorna ängsgrässnäck, strimglanssnäck och kärrkonsnäck. Även äldre uppgifter om den ovanliga otandad grynsnäck (*Vertigo genesii*, NT) finns från platsen men har inte återfunnits på senare år, men har (år 2014) återintroducerats i kärret.

I den del av kärret som varit åkermark har ett projekt med bortschaktning av matjord för att återställa kalkkärrsmiljön genomförts (år 2010) med mycket lyckat resultat. På grund av det restaurerade områdets känslighet för tramp har inte kalkkärret betats under senare år. Hävden har istället skötts med röjningar vid behov och har sedan 2015 slåttrats.

Områdets bevarandemål

Naturtyps- och artspecifika bevarandemål preciseras under respektive naturtyp och art.

Vad kan påverka området negativt

Naturtyps- och artspecifika hotbilder preciseras under respektive naturtyp och art.

Faktorer som påverkar området/naturtypen/arterna negativt:

- Befintliga och tidigare genomförda ingrepp i form av dikning och andra markavvattnande åtgärder liksom dämning påverkar områdets hydrologi och hydrokemi, vilket kan ge konsekvenser på vegetation och torvbildning samt torvnedbrytning. Effekterna kan vara uttorkning, ökad igenväxning och erosion.
- Skogsbruk; avverkning, körning och andra åtgärder påverkar hydrologi, lokalklimat och markstruktur. Den blöta miljön är känslig för sönderkörning. Avverkning av närliggande fastmarksskog kan orsaka läckage av näringsämnen.
- Spridning av kalk, aska eller gödningsämnen ger drastiska förändringar på vegetationens artsammansättning. Motsvarande spridning av kemiska substanser i närheten kan också skada naturtypen genom luftburen deposition eller genom transport med tillrinnande vatten.
- Ökad våtdeposition av kväve kan påverka området och öka igenväxningstakten.
- Samhällsbyggande med nya kommunikationsleder, anläggningar etc. kan direkt eller indirekt förstöra eller orsaka skada på området.
- Anläggning av skogsbilvägar över eller i närheten av området kan förutom påverkan på den fysiska miljön påverka hydrologin och/eller hydrokemin i ett område.
- Många rikkärr med hävdgynnad flora hotas av igenväxning eller är under igenväxning p.g.a. av upphörd hävd. Problemet är störst i Sydsverige och beror vanligtvis på ändrad markanvändning och nedläggning av jordbruk.
- Alltför intensivt bete med tillhörande tramp kan skada rikkärr.
- För höga djurtätheter kan leda till att rikkärrens strukturer förändras samtidigt som det i värsta fall kan leda till eutrofiering till följd av allt för stor tillförsel av urin och dynga från djuren.
- Stödutfodring i marker med betade rikkärr kan leda till eutrofiering och igenväxning med högrötsvegetation.

Områdets bevarandeåtgärder

Art- eller naturtypsspecifika åtgärder preciseras under respektive art och naturtyp.

Tabell 1: En generell sammanställning av bevarandeåtgärder omnämnda i den aktuella bevarandeplanen.

Bevarandeåtgärd	När	Var	Prioritet
Hävd genom bete eller slätter	Enligt avtal med förvaltare	Hela Natura 2000-området	1
Röjning av igenväxning	Vid behov	Hela Natura 2000-området	1
Inventering av förekomsten av kalkkärrgrynssnäcka, smalgrynssnäcka och otandad grynssnäcka	Inom 10 år	Hela Natura 2000-området	2

Reglering av skydd och skötsel:

Enligt 12 kap. 8 § MB (Miljöbalken) är brukaren skyldig att ta hänsyn till natur- och kulturvärden vid all markanvändning i jordbruket. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. MB förtydligas i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1999:119) om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket. Enligt förordningen

Länsstyrelsen Östergötland

(1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket får jordbruksmark tas ur produktion först efter anmälan till Länsstyrelsen, som då har möjlighet att förbjuda en ändrad markanvändning.

Odlingslandskapspräglade delar av området sköts med medel från EU:s miljöstöd och kan komma att göra det även i framtiden. Miljöstödsreglerna ändras regelbundet och kan i vissa fall ha krav som står i motsättning till Natura 2000-kraven. Natura 2000-naturtyperna måste dock skötas i syfte att målen med Natura 2000-området uppnås. Naturtypen i Lagmansro ingår till 80-85 % i miljöersättningsansökan för ny stödperiod från och med 2015 (sökts som slätteräng), varför skydd och skötsel för dessa ingående områden kommer att vara reglerad i tillräcklig omfattning. Dock ligger både delar av rikkärret utanför miljöstöd. Det pågår ett arbete, vid revideringens stund, med att bilda ett biotopskydd och/eller naturvårdsavtal för hela området.

Områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken ger möjlighet att skydda områden där naturtypen ingår. Rikkärr kan avgränsas som biotopskyddsområden enligt 7 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Generellt förbud mot markavvattning, (11 kap. 13-14 §§ BM och förordningen om vattenverksamhet (1998:1388)) gäller hela Östergötland.

Bevarandeåtgärder:

Återkommande röjningar och återkommande hävd så att ingen skadlig förnaansamling bildas ska eftersträvas i området. Detta skulle också innebära ett ökat ljusinsläpp till markskiktet i delar av området vilket skulle vara positivt. Höjden på gräs och örter bör variera under växtsäsongen för att undvika överbete. Ett försiktigt bete skulle kunna utföras i området. Men då det för tillfället inte finns några aktuella betsdjur kommer området fortsätta att hävdas genom slätter. Miljöstöd för slätteräng har sökts, men ansökan har ännu inte behandlats. Återupptagen beteshävd är en målsättning för området men hänsyn måste då tas till grynsnäckornas känslighet för ett för hårt betestramp.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Bevarandestatus beskriver läget för naturtyperna i landet som helhet, medan bevarandetillståndet beskriver aktuellt läge inom Natura 2000-området.

Tabell 2: Naturtypsareal och förekomst av Natura 2000-arter (ej fåglar) inom Natura 2000-området. [Blå färg](#) innebär en förändring av art- eller arealförekomst jämfört med regeringsgodkända uppgifter angivna inom parentes. Länsstyrelsen kommer att föreslå förändringarna vid lämpligt tillfälle.

Naturtyp/art	Hektar/Förekomst	Bevarandetillstånd	Sida
7230 - Rikkärr	1,2 (0,47)	Tillfredsställande	9
1013 - Kalkkärrsgrynsnäcka (<i>Vertigo geyeri</i>)	X	Tillfredsställande	11
1014 - Smalgrynsnäcka (<i>Vertigo angustior</i>)	X	Tillfredsställande	13
1015 - Otandad grynsnäcka (<i>Vertigo genseii</i>)	X	Tillfredsställande	15
Total areal	3,47 (0,47)		

Uppföljning

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målbildindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målbildindikatorer följs sedan upp. Målsättningen

är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Uppföljning av skötseln, som är en viktig del i bevarandemålen, kan eventuellt komma att kontrolleras via den ordinarie kontrollverksamheten för miljöersättningsåtaganden, men bör även följas upp för länets samtliga områden med hävdbehov genom regelbundna analyser för att se vilka områden som ingår i jordbruksblock med miljöersättning.

En uppföljning på populationerna av kalkkärrgrynsnäcka, smalgrynsnäcka och otandad grynsnäcka, genom inventering, i området är positivt.

7230 - Rikkärr

Arealen 1,2 ha är inte fastställd i regeringsbeslut

Arealen 0,47 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Habitatets utbredningsområde överensstämmer med områden där berggrunden eller jordtäcknet är rikt på baskatjoner, vanligtvis kalcium. pH-värdet i myren är vanligen 6 eller högre. Rikkärren är generellt näringsfattiga till måttligt näringsrika och näringsbegränsade.

Torvdjupet är ofta grundare än i fattigare myrar och kan understiga 30 cm, men bottenskiktet byggs upp av rikkärrensindikerande brunmossor (t.ex. släktena *Scorpidium* och *Campylium*) eller i vissa fall vitmossor. Morfologiska strukturer i torven utgörs i de fall de förekommer av tubbildning, mindre sträng- och flarkbildningar och källkupoler.

Både öppna och trädklädda rikkärr inkluderas i naturtypen, vilka kan ha en krontäckning av 0-100%. Vegetationen domineras av olika halvgräs och örter. Rikkärren har en speciell flora och fauna som varierar med till exempel krontäkningsgrad, kalkhalt och näringsförhållanden. Rikkärr kan delas in i tre undergrupper: öppna hävdade rikkärr med en krontäckning på 0-30 %; öppna ohävdade rikkärr med en krontäckning på 0-30 %; samt trädklädda och videbevuxna rikkärr med en krontäckning på minst 30 %. Rikkärret i Lagmansro källmyr klassas som ett öppet hävdad rikkärr.

Bevarandemål

Arealen av rikkärr (7230) ska vara minst 1,2 hektar, i Natura 2000-området Lagmansro källmyr. Våtmarkens hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattnande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året. Grundvattennivån ska vara naturligt hög under större delar av året. Området ska vara välhävdad av antingen bete eller slätter. Ingen näringstillförsel, inklusive utfodring av betesdjur, ska förekomma, och den som finns ska minska för att på sikt helt försvinna. Störningar som orsakar positiva effekter kan förekomma som t.ex. periodvis översvämning, tramp etc. Området ska vara öppet utan indikation på att det sker igenväxning av vass, buskar eller träd eller annan vegetation med krontäckning på 0-30%. Vegetationen är karakteristisk för naturtypen och artrik. Täta bestånd av vass eller kaveldun ska inte förekomma.

Vad kan påverka negativt

I dagsläget finns inga ytterligare negativa naturtypsspecifika påverkansfaktorer utöver den generella hotbilden på sidan 6.

Bevarandeåtgärder

Rikkärr innefattas i åtgärdesprogrammet ”Åtgärdesprogram för bevarande av rikkärr” för vilken åtgärder för att förbättra naturtypens status tagits fram.

Åtgärderna som behövs för att det ska finnas goda förutsättningar för naturtypen inom Lagmansro källmyr preciseras under rubriken Områdets bevarandeåtgärder på sidan 6.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Rikkärren har varit mycket illa av markavvattning i hela landet. I södra Sverige finns endast fragment kvar, medan större arealer framför allt återfinns i Jämtland och Norrbotten. Då kärren ofta ligger i bördiga jordar har de tidigt dikats ut när åkerbruket spritt sig ner i dalgångar och på fuktiga marker. Ett antal rikkärr är

skyddade som naturreservat, och ytterligare objekt i södra Sverige hålls i hävd med hjälp av miljöstödsprogrammet. Generellt måste dock noteras att mycket få återstår i odlingsbygder över hela landet.

För naturtypen rikkärr (7230) är förekomsten i boreal region (både inom och utanför Natura 2000-områden) 72 000 hektar i Sverige. För att få en gynnsam bevarandestatus i samma område behövs uppskattningsvis 75 000 hektar rikkärr. Bevarandestatusen för naturtypen bedöms vara otillfredsställande i Sverige och trenden för naturtypen är negativ.

Området är relativt nyrestaurerat och har nyligen börjat slåtrats. Fältskiktet är rikt på typiska arter och skötseln god. Bevarandetillståndet för rikkärret i Lagmansro källmyr anses vara tillfredsställande.

1013 - Kalkkärrgrynsnäcka, *Vertigo geyeri*

Arten är fastställd i regeringsbeslut

Kalkkärrsgrynsnäckan är en liten landsnäcka med ett brunt, högervridet skal som är 1,7-1,9 mm högt. Skalet är glänsande och ytterst fint och regelbundet strierat. Arten skiljer sig från den snarlika otandade grynsnäckan (*Vertigo genesii*) genom att ha fyra små, vita tänder på insidan av skalmynningen. Identifiering av grynsnäckor kräver mycket träning, särskilt då unga, ej fullt utvecklade individer är mycket svåra att artbestämma.

Kalkkärrsgrynsnäcka lever i öppna rikkärr. Den viktigaste miljön för arten är extremrikkärr, ca 80 % av förekomsterna. Arten förekommer även i kalkfuktängar och sällsynt i rikare stråk i mosselaggar och i gles sumpskog. Arten är inte extremt kalkkrävande vilket visas av att pH-värdet på lokaler i Syd- och Mellansverige ligger i intervallet 5,75-7,5. Ofta hittar man arten i svagt sluttande områden med rörligt grundvatten, medan den verkar vara betydligt ovanligare i våtar (vattenrika områden som torkar ut på sommaren) och liknande områden med stillastående vatten. Förekomsterna är ofta koncentrerade till små partier av lämplig kärnya.

Arten är fuktighetskrävande och hittas främst i mossrika och ständigt fuktiga partier, gärna där det finns tuvor av axag eller lågväxta starr. Förkärleken för tuviga områden är förmodligen kopplad till att snäckorna, genom att förflytta sig i vertikalled, snabbt och enkelt kan hitta ”rätt” fuktighet.

Kalkkärrsgrynsnäckan är hermafrodit, likt de flesta andra landmollusker, och är partiellt självbefruktande. Arten har en livscykel som är några månader (från att en individ kläcks till att dess avkomma kläcks) och når en ålder av knappt två år. Spridningsförmågan hos kalkkärrsgrynsnäcka kan på goda grunder antas vara starkt begränsad. Arten förekommer i regel mycket koncentrerat på de lokaler där den finns. Avståndet för normal spridning torde ligga i storleksordning några få meter. Att spridning sker även över ganska stora avstånd inses lätt när man studerar artens utbredningsområde. Långdistansspridning sker förmodligen främst via större däggdjur (t.ex. rådjur) och fåglar.

Bevarandemål

För att det ska finnas goda förutsättningar för kalkkärrsgrynsnäcka behöver bevarandemålen för naturtypen rikkärr (7230) uppnås.

Vad kan påverka negativt

I dagsläget finns inga ytterligare negativa artspecifika påverkansfaktorer utöver den generella hotbilden på sidan 6.

Bevarandeåtgärder

Åtgärderna som behövs för att det ska finnas goda förutsättningar för arten inom Lagmansro källmyr preciseras under rubriken Områdets bevarandeåtgärder på sidan 6.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Kalkkärrsgrynsnäckan är känd endast från Europa och har sina främsta förekomster i Skandinavien. På kontinenten finns den i ett uppsplittrat område från Brittiska öarna i väster till nordvästra Ryssland, med huvuddelen av lokalerna i Centraleuropas bergstrakter. I Sverige är den känd från ca 400 lokaler över större delen av landet, men med stora luckor i utbredningen, och verkar saknas i bara sydöstra Småland och i Värmland. De tätaste kända förekomsterna finns i kalktrakter i Västergötland, Östergötland, Uppland-södra Gästrikland och Jämtland. Artens antal på lokalerna är okänd. Kalkkärrsgrynsnäckan är upptagen i bilaga 2 till

EU:s habitatdirektiv och är i Sverige klassad som nära hotad (NT). Arten är känd från 108 lokaler inom 98 Natura 2000-områden, motsvarande 27 % av de kända förekomsterna.

För arten kalkkärrsgrynsnäcka är utbredningsarealen i boreal region (både inom och utanför Natura 2000-områden) 400-500 miljoner hektar i Sverige. För att få en gynnsam bevarandestatus i samma område behövs uppskattningsvis 450 miljoner hektar utbredningsareal. Trots den stora utbredningsarealen så anses populationen vara dålig och livsmiljön och framtidsutsikterna anses vara otillfredsställande. Bevarandestatusen för arten bedöms vara dålig i Sverige.

Lagmansro källmyr är en relativt isolerad lokal för kalkkärrsgrynsnäckan. Närmaste lokalerna med arten återfinns i Marstads Natura 2000-område som ligger ca 3,5 km sydväster om Lagmansro källmyr och Örbackens Natura 2000-område och naturreservat ca 6 km sydöst om Lagmansro källmyr. Spridningsmöjligheterna för arten på egen hand är obefintlig så dess enda chans är att följa med någon annan, mer rörlig art, t.ex. fågel, större däggdjur m.m. Bevarandestatusen för arten i Lagmansro källmyr får anses som tillfredsställande. En uppföljning av populationen efter utsättningen av individer kan fastställa ett gynnsamt tillstånd.

1014 - Smalgrynsnäcka, *Vertigo angustior*

Arten är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Smalgrynsnäckan är en liten landsnäcka med ett brunt till guldbrunnt eller hornfärgat, vänstervridet skal som är 1,6-2,0 mm högt och 0,9-1,05 mm brett. Det är avlångt, äggformat med genomsnittligt 5 virvlar. Kanten på öppningen är böjd utåt och är något tjockare än resten av skalet. Öppningen har 5-6 korta tandlika strukturer på insidan.

Smalgrynsnäcka förekommer i ett brett spektrum av miljöer. Samtidigt är smalgrynsnäckan mycket specifik när det gäller valet av mikrohabitat; det gäller hela tiden att hitta rätt fuktighet och rätt struktur på förnan. Smalgrynsnäckan är kalkgynnad, särskilt tydligt märks det på de relativt fåtaliga inlandslokalerna.

Smalgrynsnäcka förekommer i flera olika typer av skog. Glesa askdominerade lövkärr är en prefererad miljö, där den företrädesvis återfinns i halvöppna partier, men arten förekommer även i relativt torr skog. På många av skogslokalerna hittar man den i branter och blockdominerade partier. På skogsdominerade lokaler är det viktigt att det finns träd vars löv erbjuder lättillgängliga kalkkällor i form av kalciumcitrat, som t.ex. lind, ask, lönn, hassel och sälg.

Arten förekommer även i kalkrika betesmarker med svagt till måttligt betestryck; men om betestrycket blir för hårt försvinner den. I torr betesmark hittar man ofta den i anslutning till fuktiga sänkor, strandbrinkar och i branter. På Öland och Gotland förekommer arten vida spritt i alvarmiljö. I östra Sverige finns dessutom flera förekomster av kalkpåverkade torrängar. I kalkrika områden kan smalgrynsnäckan även finnas i strandnära miljöer, t.ex. på betade havsstrandängar eller i anslutning till kustnära dynvåtmarker. En annan viktig miljö är rikkärr och kalkfuktängar.

Smalgrynsnäckan accepterar ganska täta bestånd av starr. Förekomst av enstaka högre örter som t.ex. älgört och hampflockel är inget problem, men uppstår det täta bestånd av högväxta örter p.g.a. hög näringshalt brukar arten försvinna.

Mikrohabitatet är viktigt och smalgrynsnäckan förekommer främst i lucker, något fuktig, förna. Den är starkt beroende av stabila förhållanden i markens förnaskikt och klarar inte översvämningar, däremot kortvarig översköljning och viss saltpåverkan (havsvatten som sprayar över lokalerna). Under torrare perioder söker den sig ner en liten bit i marken och uppehåller sig i det översta jordlagret. På alvar och i torrängsmiljöer hittar man den under torrtiden ofta i basen av tuvor.

Spridningsförmågan hos smalgrynsnäcka kan på goda grunder antas vara starkt begränsad. Spridning kan ske över ganska stora avstånd, men av allt att döma i mycket begränsad omfattning. Avståndet för normal spridning ligger i storleksordning några få meter. Långdistansspridning sker förmodligen främst via större däggdjur (t.ex. rådjur) och fåglar.

Bevarandemål

För att det ska finnas goda förutsättningar för smalgrynsnäcka behöver bevarandemålen för naturtypen rikkärr (7230) uppnås.

Vad kan påverka negativt

I dagsläget finns inga ytterligare negativa artspecifika påverkansfaktorer utöver den generella hotbilden på sidan 6.

Bevarandeåtgärder

Åtgärderna som behövs för att det ska finnas goda förutsättningar för arten inom Lagmansro källmyr preciseras under rubriken Områdets bevarandeåtgärder på sidan 6.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

För arten smalgrynsnäcka är utbredningsarealen i boreal region (både inom och utanför Natura 2000-områden) 300-600 miljoner hektar i Sverige. För att få en gynnsam bevarandestatus i samma område behövs uppskattningsvis 500 miljoner hektar utbredningsareal. Trots den stora utbredningsarealen så anses populationen vara dålig och livsmiljön samt framtidsutsikterna anses vara otillfredsställande. Bevarandestatusen för arten bedöms vara dålig i Sverige.

Lagmansro källmyr är en relativt isolerad lokal för smalgrynsnäckan. Närmaste lokaler med arten återfinns i tre Natura 2000-områden som alla ligger inom en radie på ca 6 km, Götala kalkfuktäng, Marstad och Örbacken. Spridningsmöjligheterna för arten på egen hand är obefintlig så dess enda chans är att följa med någon annan, mer rörlig art, t.ex. fågel, större däggdjur m.m. Bevarandetillståndet för arten i Lagmansro källmyr får anses som tillfredsställande.

1015 - Otandad grynsnäcka, *Vertigo genesisii*

Arten är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Skalet är 1,6-2,1 långt och 1,0-1,2 mm högt, högervridet, äggformat till cylindriskt med cirka 5 vindlingar. Mynningen är tandlös och rundad med tydlig men svag läpp. I sällsynta fall kan en svagt utbildad parietaltand finnas. Skalytan är glatt och glänsande med mycket svag, knappt förnimbar striering. Skalfärgen är svagt rödbrun till mörkt kastanjebrun.

Otandad grynsnäcka är en nordlig art med huvudförekomsterna i fjällkedjan och Jämtlands kalkområden. I fjällen hittar man framför allt arten i rikkärrsmiljöer nedanför trädgränsen. På några få platser t.ex. på Pältsan i nordligaste Norrbotten finns arten även ovanför trädgränsen upp till ca 800 meter över havet. Från Doveområdet i Norge finns fynd upp till 1 100 meters höjd. Det kan därför inte uteslutas att arten förekommer i kalkrika kalfjällsområden även i södra delen av de svenska fjällen.

Den vanligaste miljön i norra Sverige är öppna rikkärr, företrädesvis sluttande källkärr. Arten är även funnen bland mossmattor på översilade bergväggar, i mattor och kuddar av fjällsippa, i zonen med forsdimma längs vattendrag samt i gles sumpskog. Arten är däremot aldrig funnen i slutna skog.

På de fåtaliga reliktbetonade lokalerna i södra och mellersta Sverige hittar man otandad grynsnäcka i hävdade rikkärrsmiljöer, påfallande ofta i anslutning till grundvattenförsörjda källor med rik förekomst av brunmossor.

Arten uppehåller sig i riktigt fuktiga, mossrika partier med tuvor av axag eller lågväxta tuvade starr där den framför allt håller till i tuvbaserna eller bland delvis nedbrutet växtmaterial. Även om arten är kalkkrävande förekommer den inom ett ganska brett pH-intervall 5,5-8,0 enligt norska studier. Förkärleken för tuviga områden är förmodligen kopplat till att snäckorna, genom att förflytta sig i vertikalled, snabbt och enkelt kan hitta rätt fuktighetsgrad.

Spridningsförmågan hos otandad grynsnäcka kan på goda grunder antas vara starkt begränsad. Arten förekommer i regel mycket koncentrerat på de lokaler där den finns. Spridning sker även över ganska stora avstånd men av allt att döma i mycket begränsad omfattning. Avståndet för normal spridning ligger i storleksordning några få meter. Långdistansspridning sker förmodligen främst via större däggdjur (t.ex. rådjur) och fåglar.

Bevarandemål

För att det ska finnas goda förutsättningar för otandad grynsnäcka behöver bevarandemålen för naturtypen rikkärr (7230) uppnås.

Vad kan påverka negativt

I dagsläget finns inga ytterligare negativa artspecifika påverkansfaktorer utöver den generella hotbilden på sidan 6.

Bevarandeåtgärder

Åtgärderna som behövs för att det ska finnas goda förutsättningar för arten inom Lagmansro källmyr preciseras under rubriken Områdets bevarandeåtgärder på sidan 6.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

För arten smalgrynsnäcka är utbredningsarealen i boreal region (både inom och utanför Natura 2000-områden) 80-120 miljoner hektar i Sverige. För att få en gynnsam bevarandestatus i samma område behövs uppskattningsvis 100 miljoner hektar utbredningsareal. Trots den stora utbredningsarealen så anses populationen vara dålig och livsmiljön samt framtidsutsikterna anses vara otillfredsställande. Bevarandestatusen för arten bedöms vara dålig i Sverige.

Lagmansro källmyr är en relativt isolerad lokal för kalkkärrsgrynsnäckan. Närmaste lokalerna med arten återfinns i Örbackens Natura 2000-område och naturreservat ca 6 km sydöst om Lagmansro källmyr. Spridningsmöjligheterna för arten på egen hand är obefintlig så dess enda chans är att följa med någon annan, mer rörlig art, t.ex. fågel, större däggdjur m.m. Bevarandestatusen för arten i Lagmansro källmyr får anses som tillfredsställande. En uppföljning av populationen efter utsättningen av individer kan fastställa ett gynnsamt tillstånd.

Kartor

Kartor som visar områdets läge, yttergränser, naturtypernas utbredning, samt äldre ekonomiska kartor finns sist i planen.

Dokumentation

Webbsidor/databaser:

Artportalen, <https://www.artportalen.se>, (2016-12-12).

Länsstyrelsen Östergötland, <http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland>, (2016-12-12).

Naturvårdsverket, <http://www.naturvardsverket.se/>, (2016-12-12).

Skyddad natur, <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>, (2016-12-12).

Ängs- och betesmarksinventeringen (TUVVA), <http://www.jordbruksverket.se/> (2016-12-12).

Dokument:

Naturvårdsverkets vägledningsdokument för habitat och ArtDatabankens vägledning för arter.

Wenche Eide (red.), Arter och naturtyper i habitatdirektivet - bevarandestatus i Sverige 2013, ArtDatabanken SLU, Uppsala, 2014.

Bevarandeplan för Lagmansro källmyr Natura 2000-område, fastställd 2006-07-06.

Utsättning för rödlistade grynsnäckor i östgötska rikkärr 2014-2015, <http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/publicerade-publikationer/2014/Utsattningsprogram%20för%20rödlistade%20grynsnäckor%20i%20östgötska%20rikkärr%202014-2015.pdf>, (2016-12-12).

Topografisk karta

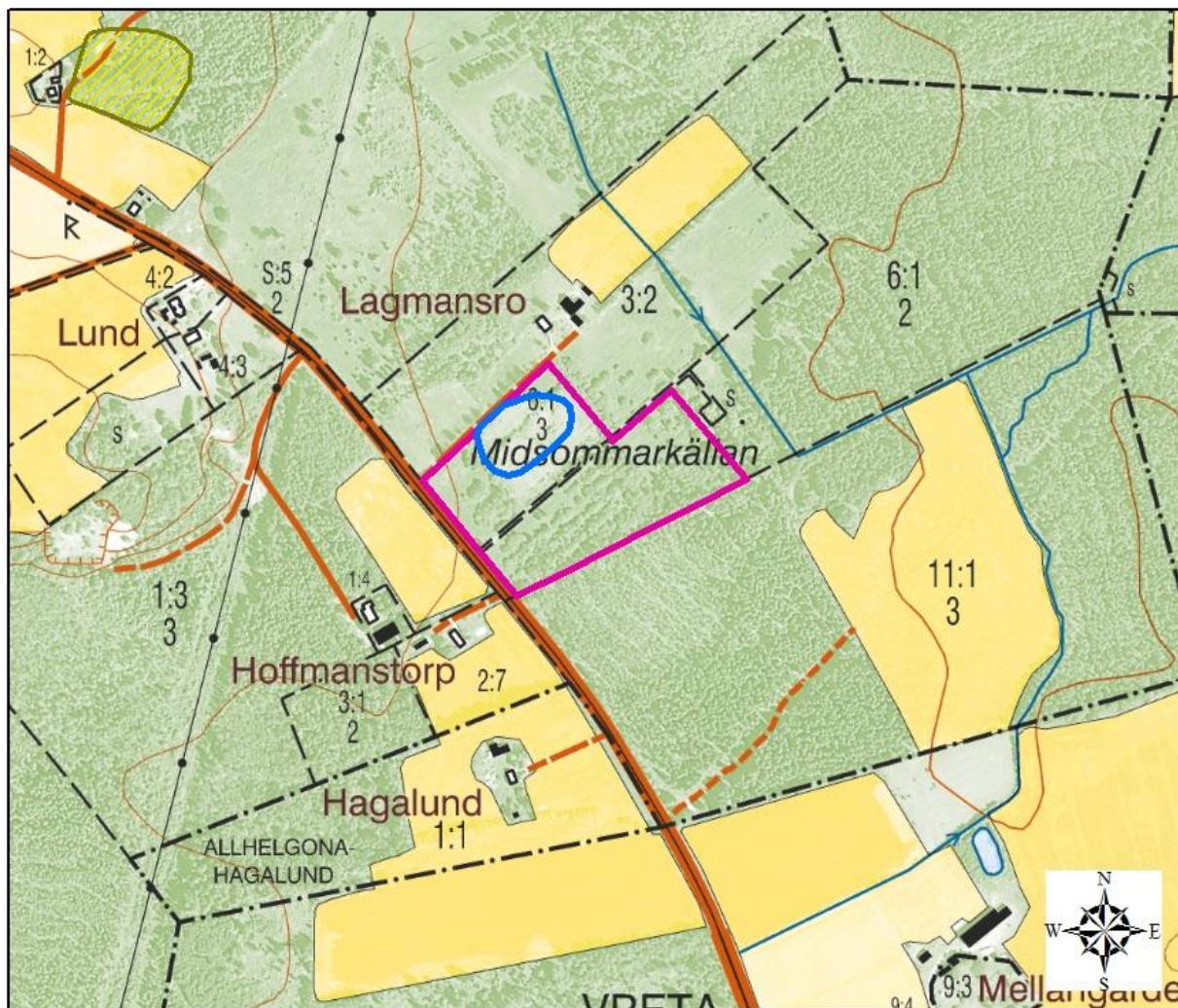
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 0,5 1 2
Kilometers

 Natura 2000-området

Översigtskartan visar att Natura 2000-området Lagmansro källmyr ligger strax nordväst om Skänninge, i Mjölby kommun.

Ekonomisk karta

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 125 250 500
Meters

- Nuvarande yttergräns för Natura 2000-området
- Ny föreslagen gräns för Natura 2000-området

Fastighetskartan visar föreslagna yttergränser på området.

Natura 2000-områdets avgränsningar och N2000-naturtypernas utbredning

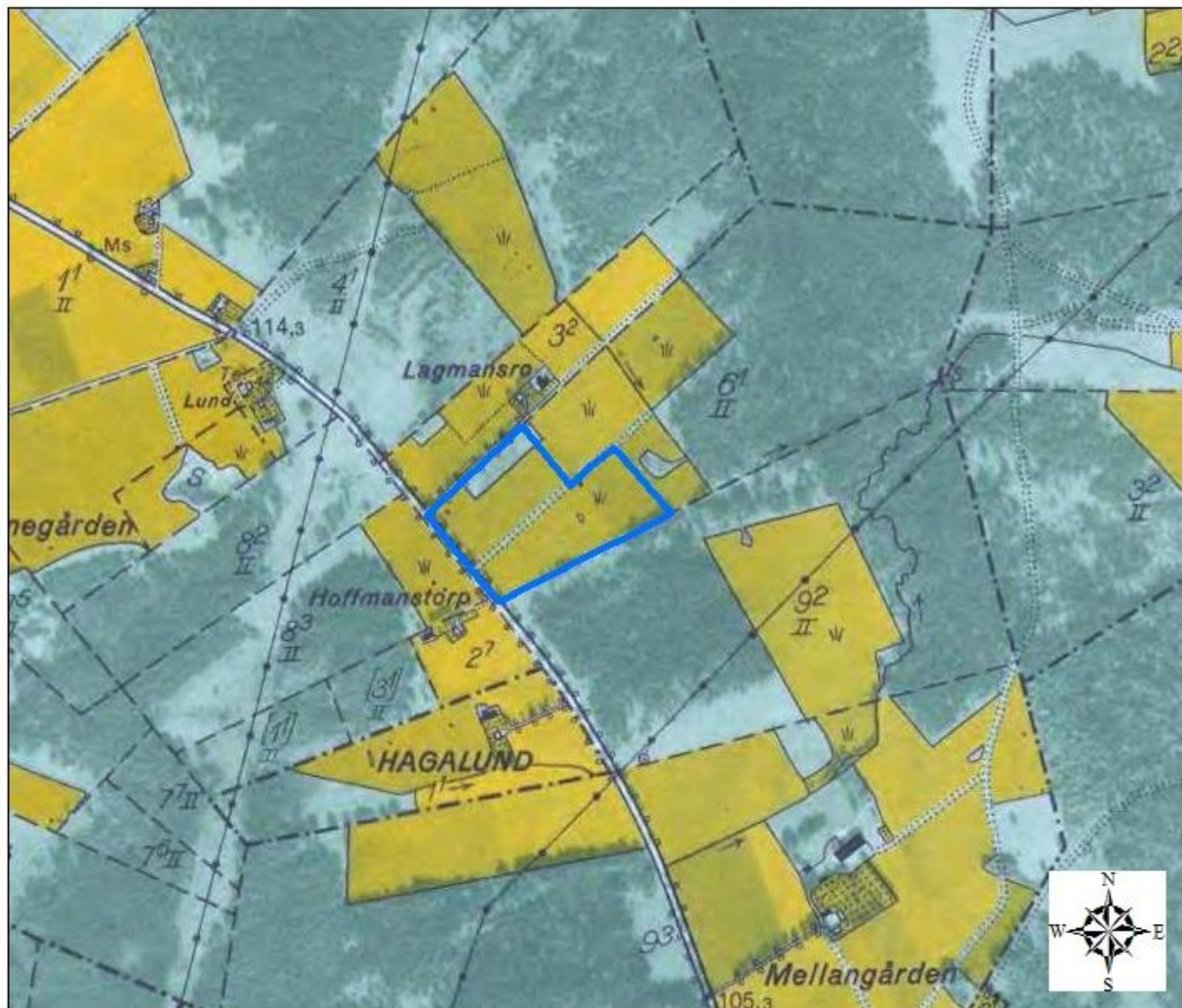
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 50 100 200 300 Meters

- Natura 2000-området
- 7230 Rikkärr 1,2 ha
- Annan naturtyp

Flygfotot visar naturtypens utbredning i Lagmansro källmyr.

Ekonomisk karta från 30- och 40-talet

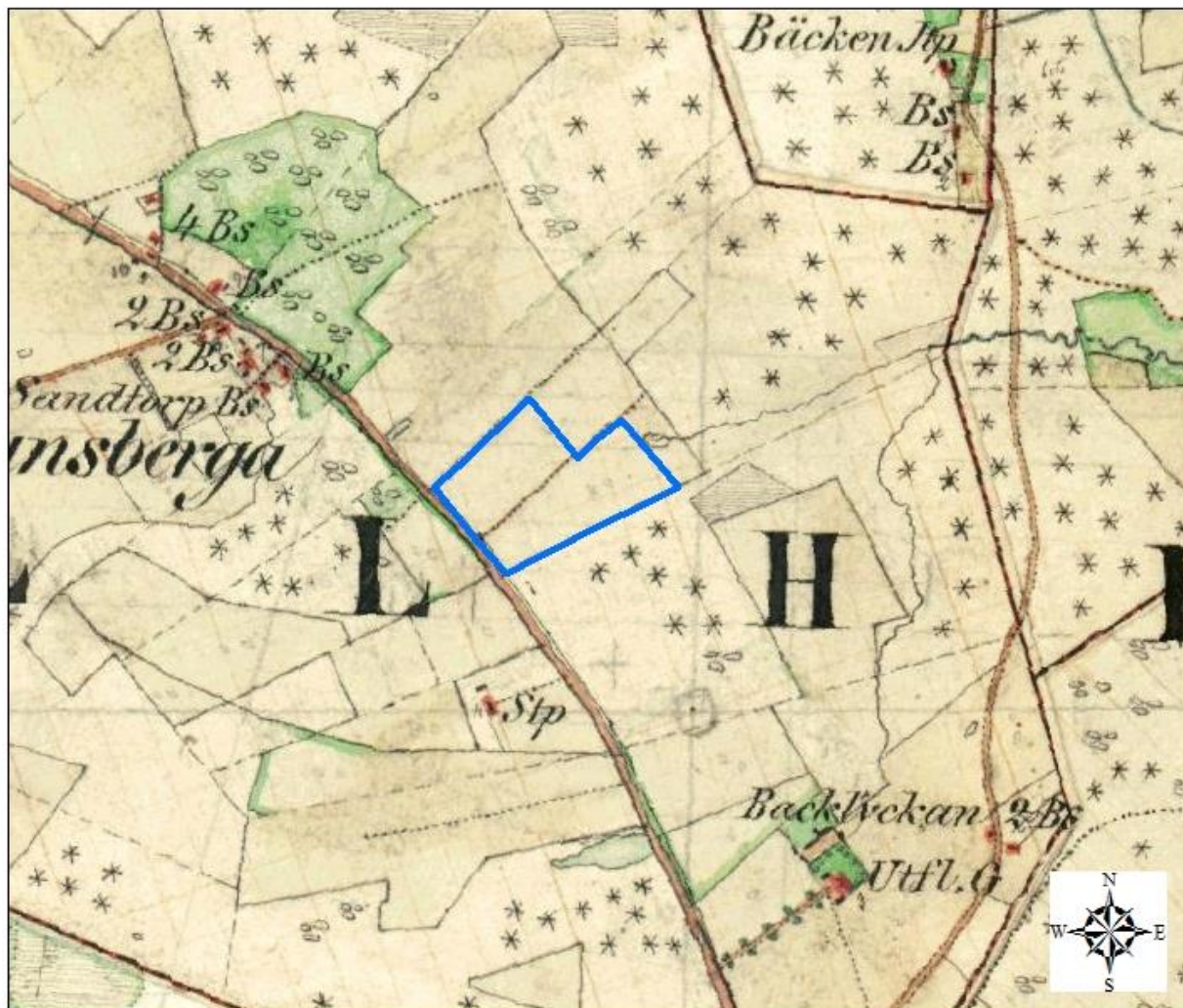

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 200 400 800 Meters Natura 2000-området

Den ekonomiska kartan från 30- och 40-talet visar att stora delar av området tidigare varit brukad åkermark.

Häradskarta

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 200 400 800 Meters Natura 2000-området

Häradskartan, från slutet av 1800-talet, visar att området även tidigare varit åker.